

ISSN 2222-8616

НАУКОВИЙ ВІСНИК

НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

229

**СЕРІЯ „ЛІСІВНИЦТВО ТА ДЕКОРАТИВНЕ
САДІВНИЦТВО”**

Київ-2015

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Лісівництво та декоративне садівництво» / редкол. : С. М. Ніколаєнко (відп. ред.) та ін. – 2015. – Вип. 229. – 376 с.

Висвітлено результати наукових досліджень, проведених співробітниками (викладачами, докторантами, аспірантами) Навчально-наукового інституту лісового і садово-паркового господарства Національного університету біоресурсів і природокористування України та інших навчальних і наукових закладів України.

Редакційна колегія: С. М. Ніколаєнко, *д.пед.н., проф.* (відповідальний редактор), І. І. Ібатуллін, *д.с.-г.н., проф.*, П. І. Лакида, *д.с.-г.н., проф.* (заступники відповідального редактора), В. І. Кирилук, *к.с.-г.н., пров.н.с.* (відповідальний секретар), І. В. Іванюк, *к.с.-г.н., доц.* (заступник відповідального секретаря), В. П. Бессонова, *д.б.н., проф.*, П. А. Бехта, *д.т.н., проф.*, С. І. Білик, *д.т.н., проф.*, Ф. М. Бровко, *д.с.-г.н., проф.*, Р. Д. Василишин, *д.с.-г.н., доц.*, В. П. Галкін, *д.т.н., проф.*, О. А. Гірс, *д.с.-г.н., проф.*, Г. Б. Гладун, *д.с.-г.н., с.н.с.*, П. С. Гнатів, *д.б.н., проф.*, А. Ф. Гойчук, *д.с.-г.н., проф.*, І. П. Григорюк, *д.б.н., проф.*, Ю. М. Дебринюк, *д.с.-г.н., проф.*, Г. Б. Іноземцев, *д.т.н., проф.*, С. Б. Ковалевський, *д.с.-г.н., проф.*, О. В. Колесніченко, *д.б.н., доц.*, С. І. Кузнецов, *д.б.н., проф.*, В. М. Маурер, *к.с.-г.н., проф.*, В. Л. Мешкова, *д.с.-г.н., проф.*, Н. О. Олексійченко, *д.с.-г.н., проф.*, О. О. Пінчевська, *д.т.н., проф.*, С. Ю. Попович, *д.б.н., проф.*, Я. Седлячак, *д.т.н. (PhD), проф.*, М. У. Тепнадзе, *к.т.н., проф.*, А. Тябера, *д.с.-г.н.*, Я. Д. Фучило, *д.с.-г.н., проф.*, М. Г. Чаусов, *д.т.н., проф.*, Л. С. Червінський, *д.т.н., проф.*, В. Ю. Юхновський, *д.с.-г.н., проф.*, П. П. Яворовський, *д.с.-г.н., с.н.с.*, Б. Є. Якубенко, *д.б.н., проф.*

Рекомендовано до друку вченою радою НУБіП України,
протокол № 3 від 30.09.2015 р.

Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України (Про затвердження рішень Атестаційної колегії Міністерства щодо діяльності спеціалізованих вчених рад від 28 квітня 2015 року) "Науковий вісник національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: "Лісівництво і декоративне садівництво" належить до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть бути опубліковані результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук за такими галузями наук: біологічні (лісове господарство) та сільськогосподарські науки (наказ МОН № 528 від 12.05.2015 р.), технічні науки (наказ МОН № 747 від 13.07.2015 р.)

Збірник наукових праць внесено до бібліографічних баз даних наукових публікацій РІНЦ (ліцензійний договір від 1 листопада 2013 р. № 666–11/2013–343), UlrichsWeb та Google Scholar.

Адреса редколегії: 03041, Київ-41, вул. Героїв Оборони, 15,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
тел. 527-87-20

© Національний університет біоресурсів
і природокористування України, 2015

ЗМІСТ

ЛІСОВА ПОЛІТИКА І ТАКСАЦІЯ

ESTIMATION OF THE ENERGY INTENSITY OF LIVE BIOMASS COMPONENTS OF PINE STANDS IN UKRAINIAN POLISSYA <i>R. D. Vasylyshyn, I. P. Lakyda, O. V. Shevchuk, M. O. Lakyda, O. A. Slyva</i>	12
СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ІНСТРУМЕНТУ УПРАВЛІННЯ ЛІСОВИМ ГОСПОДАРСТВОМ <i>В. М. Володимиренко</i>	20
АНАЛІЗ МОДЕЛЕЙ РОСТУ ЗА ВИСОТОЮ ДЕРЕВОСТАНІВ ВІЛЬХИ КЛЕЙКОЇ ПОЛІССЯ УКРАЇНИ <i>А. Е. Оборська</i>	26
РОЗМІРНО-ЯКІСНА СТРУКТУРА СТОВБУРІВ ДЕРЕВ ЛИПИ У МОЛОДНЯКАХ І СЕРЕДНЬОВІКОВИХ ДЕРЕВОСТАНАХ <i>О. М. Сошенський</i>	31
АНАЛІЗ ПРОСТОРОВИХ ТА БІОМЕТРИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ У СОСНОВИХ ДЕРЕВОСТАНАХ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ <i>А. Ю. Терентьєв</i>	38

ЛІСІВНИЦТВО ТА ПРИРОДОЗАПОВІДНА СПРАВА

ПРИЧИНИ ЛІСОВИХ ПОЖЕЖ У НИЖНЬОДНІПРОВ'І <i>В. В. Шевчук, І. В. Тимощук</i>	46
ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА ПРЕДСТАВЛЕНОСТІ ВИДІВ ДЕНДРОСОЗОЕКЗОТІВ ШТУЧНИХ ЗАПОВІДНИХ ПАРКІВ СТЕПУ В САДОВИХ ЦЕНТРАХ ТА РОЗСАДНИКАХ УКРАЇНИ <i>А. С. Власенко</i>	55
МЕРЕЖА ШТУЧНИХ ЗАПОВІДНИХ САДОВО-ПАРКОВИХ ОБ'ЄКТІВ ЗОНИ ШИРОКОЛИСТЯНИХ ЛІСІВ УКРАЇНИ <i>Л. В. Міськевич</i>	67

ЛІСОВІ КУЛЬТУРИ

ОСОБЛИВОСТІ КУЛЬТИВУВАННЯ АМОРФИ КУЩОВОЇ НА ПІЩАНИХ ЛІТОЗЕМАХ ЗЕЛЕНОЇ ЗОНИ МІСТА КИЄВА <i>Д. Ф. Бровко, О. Ф. Бровко, Ф. М. Бровко</i>	73
ПОСТІЙНА ЛІСОНАСІННА БАЗА ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «ЦУМАНСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО» ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ <i>А. І. Гетьманчук, О. В. Кичилюк, В. П. Войтюк</i>	78

СТАН І РІСТ ПОЛІШАХОВИХ КУЛЬТУР У СВІЖІЙ СУДІБРОВІ ВП НУБІП УКРАЇНИ «БОЯРСЬКА ЛДС» О. Ю. Кайдик	90
ВИКОРИСТАННЯ СТИМУЛЯТОРІВ РОСТУ ДЛЯ АКТИВАЦІЇ УКОРІНЕННЯ ЗДЕРЕВ'ЯНИЛИХ ЖИВЦІВ ДЕКОРАТИВНИХ ЛИСТЯНИХ КУЩІВ А. П. Пінчук, Ю. І. Косенко	95
ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОЩУВАННЯ САДИВНОГО МАТЕРІАЛУ ДУБА ПУХНАСТОГО (<i>QUERCUS PUBESCENS</i> WILLD.) Л. П. Рафальська	100
ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ САДИВНОГО МАТЕРІАЛУ В ДП «КОРЮКІВСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО» І. В. Хуторна, О. Ю. Кайдик	105
ЗАСТОСУВАННЯ ДОБРИВ ДЛЯ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ РОСТУ ПЛАНТАЦІЙ ТОПОЛІ В УМОВАХ ВОЛИНСЬКОГО ПОЛІССЯ І. С. Шилін, В. М. Маурер	111

ЛАНДШАФТНА АРХІТЕКТУРА І ДЕКОРАТИВНЕ САДІВНИЦТВО

ОЦІНЮВАННЯ СЕЛЕКЦІЙНИХ ФОРМ ТА СОРТІВ ФУНДУКА (<i>CORYLUS</i> <i>DOMESTICA</i> KOSENKO ET OPALKO) ЗА СПРОМОЖНІСТЮ ЩОДО РОЗМНОЖЕННЯ СТЕБЛОВИМИ ЖИВЦЯМИ В УКРАЇНІ О. А. Балабак	116
МІКРОКЛОНАЛЬНЕ РОЗМНОЖЕННЯ <i>POPULUS TREMULA</i> L. С. Ю. Білоус	123
МОДИФИЦІРОВАНА КЛАССИФІКАЦІЯ ЖИВЫХ ИЗГОРОДЕЙ НА ПРИМЕРЕ <i>MORUS ALBA</i> L. И ЕЕ ДЕКОРАТИВНЫХ ФОРМ В. А. Витенко	130
СУЧАСНИЙ СТАН ЖИВОПЛОТІВ У НАСАДЖЕННЯХ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ М. ХАРКОВА А. А. Дзиба, А. В. Байковська	141
УКОРІНЮВАНІСТЬ ЗЕЛЕНИХ ЖИВЦІВ ДРІБНОКВІТКОВИХ ЛОМИНОСІВ (<i>CLEMATIS</i> L.) І. Б. Ковалишин, А. П. Пінчук, Н. Г. Вахновська	147
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДЕНДРОФЛОРИ ПАРКІВ «КОМПЛЕКС МИРСЬКИЙ ЗАМОК» ТА «АРХІТЕКТУРНИЙ ЖИЛИЙ І КУЛЬТУРНИЙ КОМПЛЕКС РОДУ РАЗДЗИВІЛІВ» У МІСТІ НЕСВІЖ (БІЛОРУСЬ) Н. Ю. Коник, А. А. Дзиба	153
АНАЛІЗ ВМІСТУ ФЛАВОНОЇДІВ У ЛИСТКАХ РОСЛИН <i>LOLIUM</i> <i>PERENNE</i> L. О. Ю. Лещенко, О. В. Колесніченко, В. М. Боголюбов, Ю. В. Лещенко	159

ОСОБЛИВОСТІ ОТРИМАННЯ АСЕПТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ КУЛЬТИВАРІВ РОСЛИН <i>ACER PLATANOIDES</i> L. <i>IN VITRO</i> М. В. Манько, О. Ю. Чорнобров, Н. О. Олексійченко	164
ПРОСТОРОВИЙ РОЗПОДІЛ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ У АНТРОПОГЕННО- ТРАНСФОРМОВАНИХ ҐРУНТАХ МІСЦЕЗРОСТАНЬ ЖИВОПЛОТІВ К. В. Мирончук	170
СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ ВИДОВОГО СКЛАДУ ДЕНДРОЕКЗОТІВ БОТАНІЧНОГО САДУ УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ Н. В. Михайлович	179
ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ КОЛОРИТУ ЛАНДШАФТУ МЕМОРІАЛЬНИХ ПАРКІВ м. КИЄВА Н. О. Олексійченко, М. С. Мавко	186
ВОДНИЙ РЕЖИМ СХІДНОАЗІЙСЬКИХ ВИДІВ РОДОДЕНДРОНІВ В УМОВАХ м. КИЄВА І. О. Сидоренко	192
ОЦІНКА ЖАРО- ТА ПОСУХОСТІЙКОСТІ РОСЛИН <i>DARMERA PELTATA</i> (Torr. ex Benth.) VOSS В УМОВАХ БОТАНІЧНОГО САДУ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ І. В. Швець, О. В. Колесніченко	199
ЗБЕРЕЖЕННЯ ПАМ'ЯТНИХ БАГАТОВІКОВИХ ДЕРЕВ	
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНИ ЩОДО ОХОРОНИ ЛАНДШАФТНИХ ОБ'ЄКТІВ ОХОРОННИХ КАТЕГОРІЙ О. А. Суханова	206
СТАРОВІКОВІ ТИСИ (<i>TAXUS</i> L.) ЯК ВИЗНАЧНІ ОБ'ЄКТИ ІСТОРИКО- КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ Н. С. Бойко	216
ВІКОВІ ДЕРЕВА МИКУЛИНЕЦЬКОГО ПАРКУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ Ю. Г. Гринюк, В. С. Кузьович	223
ВІКОВІ ДЕРЕВА В ЛАНДШАФТНИХ КОМПОЗИЦІЯХ СИРЕЦЬКОГО ДЕНДРОПАРКУ С. А. Глухова, Л. І. Ємець, С. М. Михайлик	228
ВИДАТНІ ВІКОВІ ДЕРЕВА ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ «ОЛЕКСАНДРІЯ» ЯК ПАМ'ЯТНИКИ ПРИРОДИ ТА ОБ'ЄКТИ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ Н. М. Дойко	235
ПАТОЛОГІЧНІ ОЗНАКИ І ЖИТТЄЗДАТНІСЬ ДУБА У ВІКОВІЙ ДІБРОВІ ДЕНДРОПАРКУ «ОЛЕКСАНДРІЯ» НАН УКРАЇНИ Н. В. Драган	243

ДО ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ВІКОВИХ ТОПОЛЬ <i>Л. П. Іщук</i>	250
РАРИТЕТНІ РОСЛИНИ ДЕНДРОПАРКУ «ОЛЕКСАНДРІЯ» НАНУ ЯК ТУРИСТИЧНІ ОБ'ЄКТИ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТЕЖКИ <i>Л. В. Калашнікова, С. І. Галкін</i>	259
ЗБЕРЕЖЕННЯ ГЕНОФОНДУ СТАРОВОКОВИХ ДЕРЕВ ДУБА ЗВИЧАЙНОГО В УМОВАХ <i>EX SITU</i> <i>С. А. Лось</i>	265
ДОВГОВІЧНІСТЬ ЛИП ТА ЇХ ЗБЕРЕЖЕННЯ В УКРАЇНІ <i>В. П. Масальський</i>	271
СТВОРЕННЯ ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА НАВКОЛО ПАМ'ЯТКИ ПРИРОДИ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ «ДУБ МАКСИМА ЗАЛІЗНЯКА» <i>В. В. Мельник, О. С. Галушко, О. В. Спрягайло, С. Я. Діденко</i>	277
ХАРАКТЕРИСТИКИ КОРЕНЕВОЇ СИСТЕМИ БАГАТОВІКОВОГО ДУБА У ПАРКОВОМУ НАСАДЖЕННІ <i>В. В. Міндер</i>	282
МЕМОРІАЛЬНІ ТА ПАМ'ЯТНІ ПОСАДКИ ЯК ОБ'ЄКТИ ІСТОРИКО- КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ШЕВЧЕНКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАПОВІДНИКА <i>М. І. Нікончук, О. А. Суханова</i>	291
ВІКОВІ ДЕРЕВА м. ТРУСКАВЦЯ ТА ЇХНЯ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ОБРАЗУ МІСТА <i>С. В. Rogovський</i>	299
ОЦЕНКА СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ СТАРОВОЗРАСТНЫХ ДРЕВЕСНЫХ РАСТЕНИЙ ВЕРХНЕГО ПАРКА АРБОРЕТУМА НИКИТСКОГО БОТАНИЧЕСКОГО САДА <i>Т. М. Сахно</i>	308
СТАН ВІКОВИХ ДЕРЕВ-ПАМ'ЯТОК ПРИРОДИ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ ЗА СУЧАСНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ЗОНИ КОНЧА-ЗАСПИ <i>А. Л. Смоля, А. В. Капустян, Н. Ю. Таран</i>	313
СУЧАСНІ СОЦІОЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗРОБЛЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕНЬ БАГАТОВІКОВИХ ДЕРЕВ <i>С. І. Слюсар, А. І. Кушнір</i>	323
ВІКОВІ ЛИПИ м. КИЄВА <i>М. О. Совакова, О. В. Соваков</i>	333
РЕЗОЛЮЦІЯ ІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «ІСТОРИЧНІ, ПРАВОВІ ТА ПРИРОДООХОРОННІ АСПЕКТИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПАМ'ЯТНИХ БАГАТОВІКОВИХ ДЕРЕВ»	340

ТЕХНОЛОГІЯ ДЕРЕВООБРОБКИ ТА ЛІСОЕКСПЛУАТАЦІЯ

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СКЛАДУ МАШИННО-ТРАКТОРНОГО
ПАРКУ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

А. Ю. Виговський, М. М. Білоус 343

ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ІМІТАЦІЙНОГО МОДЕЛЮВАННЯ
ПРОЦЕСУ РОЗКРОЮ КОЛОД НА РАДІАЛЬНІ ПИЛОМАТЕРІАЛИ

С. І. Коширець, І. М. Крошний 347

ПРОГНОЗУВАННЯ МІЦНОСТІ ТЕРМОПЛАСТИЧНИХ КЛЕЙОВИХ
З'ЄДНАНЬ ДЕРЕВИНИ БЕРЕЗИ

Б. Я. Кшивецький 354

ДОБОВА ДИНАМІКА СМОЛОПРОДУКТИВНОСТІ СОСНИ ЗВИЧАЙНОЇ
(*PINUS SYLVESTRIS* L.) В УМОВАХ УКРАЇНСЬКОГО РОЗТОЧЧЯ

Л. С. Осадчук 361

ФІЗИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИФУЗІЇ КОМПОЗИЦІЙ НА ОСНОВІ ЛЛЯНОЇ
ОЛІЇ В ДЕРЕВИНУ

Л. А. Яремчук, П. В. Білей, В. М. Максимів 367

CONTENT

FOREST MEASUREMENT AND FOREST POLICY

ESTIMATION OF THE ENERGY INTENSITY OF LIVE BIOMASS
COMPONENTS OF PINE STANDS IN UKRAINIAN POLISSYA

**R. D. Vasylyshyn, I. P. Lakyda, O. V. Shevchuk, M. O. Lakyda,
O. A. Slyva** 12

CREATION OF EFFECTIVE MECHANISMS OF FOREST MANAGEMENT

V. M. Volodymyrenko 20

ANALYSIS OF MODELS GROWTH HEIGHTS OF ALDER FOREST STANDS
IN POLISSYA OF UKRAINE

A.E. Oborska 26

SIZE-QUALITY STRUCTURE OF LINDEN TREE TRUNKS OF
IMMATURE AND MIDDLE-AGED STANDS

O. M. Soshenskiy 31

EVALUATION OF SPATIAL AND BIOMETRIC VARIABLES IN SCOTS PINE
FORESTS OF UKRAINIAN POLISSYA

A. Yu. Terentiev 38

SYLVICULTURE AND NATURALLY PROTECTED BUSINESS

CAUSES FOREST FIRES IN NYZHNODNIPROV`YI <i>V. V. Shevchuk, I. V. Tymoshchuk</i>	46
COMPARISON ASSESSMENT OF DENDROSOZOEXOTICS REPRESENTATIVENESS OF ARTIFICIAL PROTECTED PARKS OF THE STEPPE IN GARDEN CENTERS AND NURSERIES OF UKRAINE <i>A. Vlasenko</i>	55
THE NETWORK OF ARTIFICIAL PROTECTED LANDSCAPE GARDENING OBJECTS OF THE BROADLEAF FORESTS ZONE OF UKRAINE. <i>L. V. Miskevych</i>	67

FOREST PLANTATIONS

FEATURES OF CULTIVATION OF <i>AMORPHA FRUTICOSA</i> L. ON SANDY SOILS OF GREEN BELT KIEV TOWN <i>D. F. Brovko, O. F. Brovko, F.M. Brovko</i>	73
PERMANENT FOREST SEED BASE OF STATE ENTERPRISE "TSUMANSKOE FORESTRY", VOLYN REGION <i>A. I. Getmanchuk, O. V. Kychylyuk, V. P. Voytyuk</i>	78
STATE AND GROWTH OF METAZOANS CULTURES IN THE FRESH SUDUBRAVA CONDITIONS OF SS OF NULES OF UKRAINE «BOYARKA FRS» <i>O. Yu. Kaidyk</i>	90
UTILIZATION OF GROWTH STIMULATORS FOR ACTIVATION OF ROOT GROWTH IN CUTTINGS OF ORNAMENTAL DECIDUOUS SHRUBS <i>A. P. Pinchuk, Y. I. Kosenko</i>	95
THE TECHNOLOGY OF GROWING PLANT MATERIAL OAK FLUFFY (<i>QUERCUS PUBESCENS</i> WILLD.) <i>L. P. Rafalska</i>	100
FEATURES OF GROWING OF PLANTING-STOCK IN THE SE «KORYUKIVSKE FORESTRY» <i>I. V. Khutorna, O. Yu. Kaidyk</i>	105
FERTILIZERS APPLICATION FOR INTENSIFICATION OF POPLAR PLANTATIONS PRODUCTIVITY IN VOLYN POLISSYA <i>I. S. Shylin, V.M. Maurer</i>	111

LANDSCAPE ARCHITECTURE AND DECORATIVE GARDENING

EVALUATION OF BREEDING FORMS AND VARIETIES OF HAZELNUT (<i>CORYLUS DOMESTICA</i> KOSENKO ET OPALKO) USING THE PROPAGATION CAPACITY BY STEM GRAFTS IN UKRAINE <i>O. A. Balabak</i>	116
---	-----

MICROPROPAGATION <i>POPULUS TREMULA</i> L. S. Yu. Bilous	123
KLASIFIKATION MODIFICATION HEDGES AN EXAMPLE <i>MORUS ALBA</i> L. DECORATIVE AND FORMS V. A. VITENKO	130
CURRENT STATUS PLANTING OF HEDGES IN GENERAL USE KHARKIV A. A. Dzyba, A. V. Baikovska	141
ROOTING OF SMALL-FLOWERED CLEMATISES (<i>CLEMATIS</i> L.) GREEN CUTTINGS I. B. Kovalyshyn, A. P. Pinchuk, N. G. Vahnovska	147
COMPARATIVE ANALYSIS DENDROFLORA PARK "COMPLEX MYRSKYI CASTLE" AND "ARCHITECTURAL LIVING AND CULTURAL COMPLEX GENUS RAZDZYVILIV" IN NESVIZH (BELARUS) N. Yu. Konyk, A. A. Dzyba	153
ANALYSIS OF THE FLAVONOID CONTENT IN LEAVES OF <i>LOLIUM</i> <i>PERENNE</i> L. O. Yu. Leshchenko, O. V. Kolesnichenko, V. M. Boholyubov, Yu. V. Leshchenko	159
PECULIARITY OF OBTAINING ASEPTIC CULTURE OF <i>ACER</i> <i>PLATANOIDES</i> L. CULTIVARS <i>IN VITRO</i> M. V. Man'ko, O. Yu. Chornobrov, N. O. Oleksijchenko	164
SPATIAL DISTRIBUTION OF HEAVY METALS IN ANTHROPOGENIC- TRANSFORMED SOILS OF HABITATS OF HEDGES K. V. Myronchuk	170
STRUCTURAL ANALYSIS OF SPECIES COMPOSITION DENDROCTONUS BOTANICAL GARDEN OF UZHGOROD NATIONAL UNIVERSITY N. V. Mikhailovich	179
FUNCTIONAL FEATURES AND LANDSCAPE COLORING OF MEMORIAL PARKS IN KYIV N.O. Oleksiychenko, M.S. Mavko	186
EAST ASIAN OF WATER REGIME UNDER RHODODENDRON OF KYIV I. O. Sydorenko	192
EVALUATION OF HEAT RESISTANCE AND DROUGHT RESISTANCE OF PLANTS <i>DARMERA PELTATA</i> (TORR. EX BENTH.) VOSS IN THE BOTANICAL GARDEN OF THE NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE AND ENVIRONMENTAL SCIENCES OF UKRAINE I. V. Shvets, O. V. Kolesnichenko	199

CONSERVATION COMMEMORATIVE CENTURIES-OLD TREES

NORMATIVE-LEGAL SUPPORT OF UKRAINE ON THE PROTECTION OF LANDSCAPE OBJECTS SECURITY CATEGORIES O.A. Sukhanova	206
THE YEW TREE (<i>TAXUS</i> L.) AS AN ITEM OF HISTORICAL AND CULTURAL HERITAGE IN THE WORLD AND UKRAINE N. S. Bojko	216
OLD TREES OF MYKULYNETSKIY PARK TERNOPIL REGION Yu. G. Grynyuk, V. S. Kuzovych	223
CENTURY OLD TREES IN THE TOPOGRAPHICAL COMPOSITIONS OF SYRETSKIY DENDROLOGICAL PARK S. A. Glukhova, L. I. Iemets, S. M. Mikhaylik	228
THE OUTSTANDING OLD GROWTH TREES OF THE «OLEXANDRIA» STATE DENDROLOGICAL PARK OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE AS THE NATURAL MONUMENTS AND SITES OF HISTORICAL AND CULTURAL HERITAGE N. M. Doyko	235
PATHOLOGICAL SIGNS AND VIABILITY OF AN OAK AT A SECULAR OAK ASSOCIATION OF THE «OLEKSANDRIA» STATE DENDROLOGICAL PARK OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE N. M. Dragan	243
ON THE ISSUE OF SECULAR POPLARS PRESERVATION L. P. Ishchuk	250
RARE PLANTS AS TOURIST OBJECTS IN THE ECOLOGICAL TRAIL OF DENDROLOGICAL PARK "ALEXANDRIA" OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES L.V. Kalashnikova, S. I. Galkin	259
THE ENGLISH OAK OLD TREES GENE POOL EX SITU CONSERVATION S. A. Los	265
LINDEN TREE DURABILITY AND CONSERVATION IN UKRAINE V. P. Masalsky	271
CREATION OF ENVIRONMENT AROUND NATURAL MONUMENTS OF LOCAL IMPORTANCE «OAK MAXIMA ZALIZNYAK» V. V. Melnyk, O. S. Galushko, O. V. Spryahaylo, S. Ya. Didenko	277
THE CHARACTERISTICS OF THE ROOT SYSTEM OF THE CENTURIES-OLD OAK TREE IN PARKLAND V. V. Minder	282
MEMORIAL AND COMMEMORATIVE PLANTING AS OBJECTS OF HISTORICAL AND CULTURAL HERITAGE OF SHEVCHENKO NATIONAL RESERVE M. I. Nikonchuk, O. A. Sukhanova	291

OLD TREES OF TRUSKAVETS' TOWN AND THEIR ROLE IN THE TOWN IMAGE FORMATION S. V. Rohovskyi	299
ASSESSMENT OF THE CURRENT STATE OF THE OVERAGE OF WOODY PLANTS OF THE UPPER PARK ARBORETUM NIKITSKY BOTANICAL GARDEN T.M. Sakhno	308
THE STATE OF CENTURY OLD TREES THE NATURAL MONUMENTS OF LOCAL IMPORTANCE UNDER CONTEMPORARY ECOLOGICAL SITUATION IN RECREATIONAL AREA OF KONCHA-ZASPA A. L. Smolia, A. V. Kapustyan, N. Yu. Taran	313
MODERN SOCIOENVIRONMENTAL ASPECTS OF WORKING ONT OF METHODOLOGY FOR CENTURIES-OLD TREES RESEARCH S. I. Slyusar, A. I. Kushnir	323
OLD-AGED KYIVLINDENS M. O. Sovakova, O. V. Sovakov	333
RESOLUTION OF II OF INTERNATIONAL RESEARCH AND PRACTICE CONFERENCE IS "HISTORICAL, LEGAL AND NATURE PROTECTION ASPECTS OF MAINTENANCE OF MEMORABLE OF CENTURIES-OLD TREES".....	340
 TECHNOLOGY OF WOOD PROCEEDING AND FOREST EXPLOITATION	
AREAS COMPOSITION IMPROVEMENT MACHINE AND TRACTOR FLEET FORESTRY ENTERPRISES A. Yu. Vygovskiy, M. M. Bilous	343
THE PROGRAMS FOR SIMULATION CUTTING LOGS ON RADIAL TIMBER S. I. Koshyrets, I. M. Kroshnyy	347
PREDICTION OF THE STRENGTH OF THERMOPLASTIC ADHESIVE JOINTS OF BIRCH WOOD B. Ya. Kshyvetskyy	354
DAILY DYNAMICS OF RESIN PRODUCTIVITY OF SCOTS PINE (<i>PINUS SYLVESTRIS</i> L.) UNDER UKRAINIAN ROZTOCHCHYA L. S. Osadchuk	361
PHYSICAL CHARACTERISTICS OF DIFFUSION OF LINSEED OIL-BASED COMPOSITIONS IN WOOD L. A. Yaremchuk, P. V. Biley, V. M. Maksymiv	367

6. Корн Г. Справочник по математике для научных работников и инженеров. Определения, теоремы, формулы / Г. Корн, Т. Корн. – 5-е изд. – М. : Наука, 1984. – 831 с.

Показано, что сеянцы аморфы кустарниковой, выращенные на таблетках «Jeffy», за биометрическими показателями не имеют преимуществ перед сеянцами, выращенными на песчаных литозёмах с 60 % примесью суглинков. На песчаных литозёмах почвенная всхожесть семян аморфы зависит от наличия в песках суглинистых прослоек или их примеси, а последующий рост сеянцев зависит от степени развития на их корнях бульбочковых бактерий.

Ключевые слова: песчаные литозёмы, суглинок, сеянец, биомасса, аморфа кустарниковая.

It is deverified that seedlings of the shrub, grown on the pills of “Jeffy” after biometric indices does not take advantage before seedlings, grown on sandy soils of 60 % by the admixture of loams. On sandy soils the soil germination of seed of the species on a presence at sands of loam layers or their admixture, and subsequent growth of seedlings depends on the degree of development on their roots of bulbs bacterias.

Key words: sandy soils, loam, seedling, biomass, amorpha fruticosa.

УДК 630*1/*2(477.82)

ПОСТІЙНА ЛІСОНАСІННА БАЗА ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «ЦУМАНСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО» ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

**А. І. Гетьманчук, кандидат сільськогосподарських наук,
О. В. Кичилюк, кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
В. П. Войтюк, кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
e-mail: forest_les@ukr.net**

У статті наведено результати аналізу реєстру об'єктів постійної лісонасінної бази державного підприємства «Цуманське лісове господарство», на основі якого виявлено факти зарахування одних і тих самих ділянок до різних селекційних об'єктів. Це свідчить про необхідність упорядкування реєстру об'єктів постійної лісонасінної бази підприємства. Порівняння цільового призначення та особливостей ведення господарства на постійних лісонасінних ділянках та лісових генетичних резерватах дало змогу стверджувати про помилковість віднесення однієї і тієї самої ділянки до обох селекційних об'єктів

© А. І. Гетьманчук, О. В. Кичилюк, В. П. Войтюк, 2015

одночасно. На основі результатів обстеження 7 лісових генетичних резерватів сосни звичайної зроблено висновок про їх відповідність цільовому призначенню і статусу та про необхідність термінових лісовідновних заходів. Результати обстеження 12 постійних лісонасінних ділянок та лісових генетичних резерватів дуба звичайного свідчать про доцільність повторної атестації об'єктів насінневого господарства дуба з метою уточнення їхнього цільового призначення і статусу. Ділянки, які доцільно лишати у статусі генетичних резерватів, потребують термінових лісовідновних заходів.

Ключові слова: *генетичний резерват, дуб звичайний, постійна лісонасінна ділянка, лісонасінна база, сосна звичайна.*

Відповідно до положень «Системи ведення лісового насінництва», лісонасінна база (ЛНБ) – це природні та штучно створені насадження з цінними спадковими ознаками, що призначені для заготівлі лісового насіння [6]. Лісонасінна база складається із лісонасінних плантацій, плюсових дерев та плюсових насаджень, постійних і тимчасових лісонасінних ділянок, лісових генетичних резерватів та випробних лісових культур.

Ведення державного реєстру плюсових дерев і генетичних резерватів та зведених відомостей плюсових насаджень, лісонасінних плантацій та постійних лісонасінних ділянок є обов'язком Української державної лісонасінневої станції [6]. Ці реєстри та відомості базуються на звітних даних державних лісогосподарських підприємств і, як було виявлено під час нашого дослідження, можуть містити певні неточності.

ґрунтовні дослідження ПЛНБ України, проблеми та перспективи її розвитку відображено у працях Р. М. Яцика, Ю. І. Гайди [7], П. І. Молоткова, Н. І. Давидової [3] та інших. Проте, враховуючи той факт, що ЛНБ, яка є частиною лісових біоценозів, характеризується динамічністю якісних і кількісних показників, дане питання не втрачає своєї актуальності.

Мета дослідження – проаналізувати кількісні показники і структуру постійної лісонасінної бази державного підприємства «Цуманське лісове господарство».

Матеріали та методика дослідження. Дослідження здійснювалось на основі відомчих статистичних даних державного підприємства «Цуманське лісове господарство» та Волинського обласного управління лісового і мисливського господарства, а також під час польових обстежень 19 об'єктів ПЛНБ ДП «Цуманське лісове господарство». Використано такі методи, як маршрутне спостереження, закладання тимчасових пробних площ, математично-статистичний, графічний із використанням програмного продукту *Excel 2003*.

Результати дослідження. Постійна лісонасіннева база державного підприємства «Цуманське лісове господарство» за матеріалами лісовпорядкування 2012 р. становить 680,6 га, у тому числі:

- плюсові насадження – 91,9 га;
- лісонасінні плантації – 5,7 га;
- постійні лісонасінні ділянки – 369,3 га;

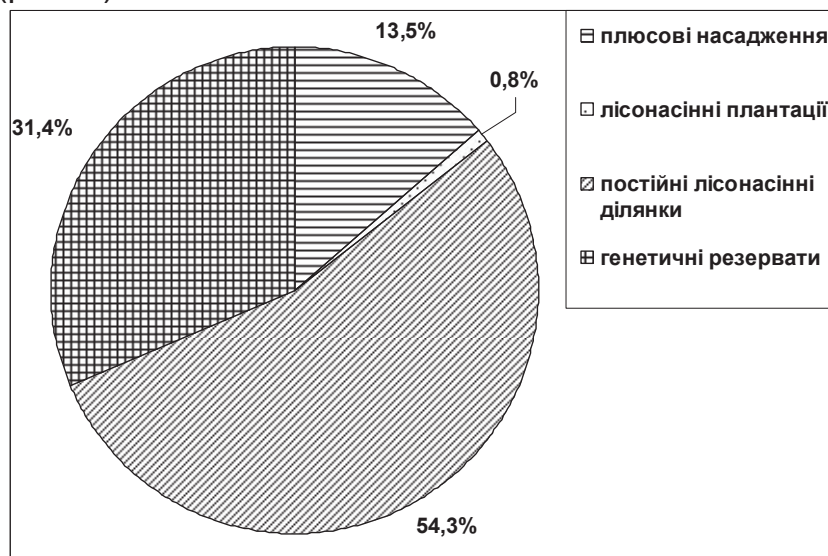
- генетичні резервати – 213,7 га.

Тобто понад 54 % площі лісонасінневої бази підприємства припадає на постійні лісонасінні ділянки та понад 31 % – на генетичні резервати (рис. 1).

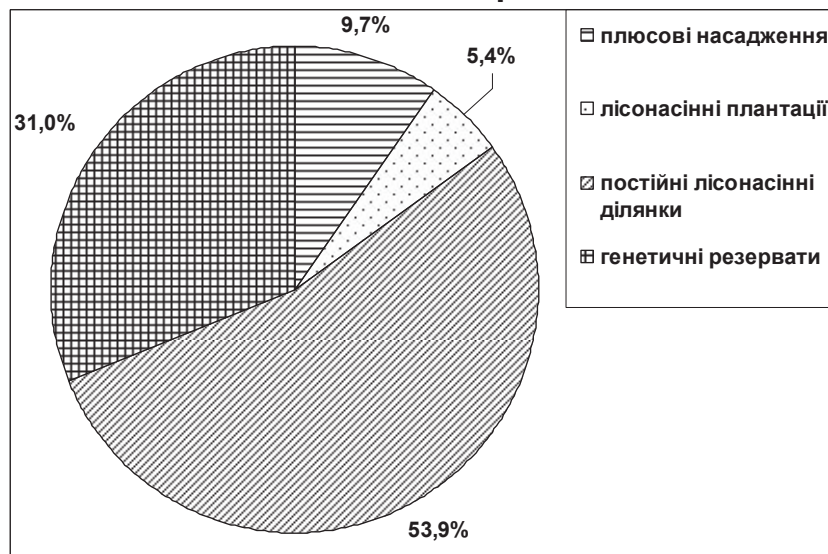
Для порівняння, постійна лісонасіннева база Волинського обласного управління лісового та мисливського господарства за матеріалами лісовпорядкування 2006 р. становила 2218,2 га, у тому числі:

- плюсові насадження – 214,9 га;
- лісонасінні плантації – 120,1 га;
- постійні лісонасінні ділянки – 1195,1 га;
- генетичні резервати – 688,1 га.

Таким чином, близько 54 % площі лісонасінневої бази області припадало на постійні лісонасінні ділянки та 31 % – на генетичні резервати (рис. 2).

Рис. 1. Структура постійної лісонасінневої бази ДП «Цуманське лісове господарство»

Рис. 2. Структура постійної лісонасінневої бази Волинського обласного управління лісового та мисливського господарства станом на 1 червня 2006 р.

Тобто, як бачимо, структура ПЛНБ підприємства за відсотковим співвідношенням дуже близька до структури ПЛНБ області. Оскільки найпоширенішими об'єктами є ПЛНД та ЛГР, саме на них ми акцентували свою увагу ході під час проведення дослідження.

Слід зазначити, що наведена структура постійної лісонасінневої бази підприємства дещо відрізняється від фактичної, оскільки має місце дублювання площ, коли один і той самий виділ фігурує і як постійна лісонасінна ділянка, і як генетичний резерват або плюсове насадження. Таких випадків ми виявили 13 (табл. 1).

1. Дублювання об'єктів постійної лісонасінневої бази ДП «Цуманське ЛГ»

№ з/п	Лісництво	Кв.	Вид.	Площа, га	Об'єкт ПЛНБ
1.	Мощаницьке	30	10	6,8	плюсове насадження; постійна лісонасінна ділянка;
2.		34	5	3,7	плюсове насадження; постійна лісонасінна ділянка;
3.		41	21	15,0	постійна лісонасінна ділянка; генетичний резерват;
4.		42	21	18,0	постійна лісонасінна ділянка; генетичний резерват;
5.		44	6	6,0	постійна лісонасінна ділянка; генетичний резерват;
6.		45	4	19,2	постійна лісонасінна ділянка; генетичний резерват;
7.	Партизанське	29	21	5,7	плюсове насадження; постійна лісонасінна ділянка;
8.		29	24	12,7	плюсове насадження; постійна лісонасінна ділянка;
9.		22	27	23,5	постійна лісонасінна ділянка; генетичний резерват;
10.		26	3	25,5	постійна лісонасінна ділянка; генетичний резерват;
11.		26	5	2,7	постійна лісонасінна ділянка; генетичний резерват;
12.		29	5	16,0	постійна лісонасінна ділянка; генетичний резерват;
13.		30	2	26,0	плюсове насадження; постійна лісонасінна ділянка; генетичний резерват
Всього				180,8	

Отже, реальна площа ПЛНБ ДП «Цуманське лісове господарство» менша за декларовану на 206,8 га (у табл. 1 сума дубльованих площ – 180,8 га, а до цього додається ділянка № 13 площею 26,0 га у виділі 2

кварталу 30 Партизанського лісництва, яку обліковано тричі: входить до реєстру плюсових насаджень, реєстру постійних лісонасінних ділянок і реєстру генетичних резерватів дуба звичайного).

Відповідно до статті 85 Лісового кодексу України генетичні резервати та лісонасінні ділянки належать до однакової категорії – об'єктів цінного генетичного фонду лісових порід [2]. Проте, на нашу думку, принципи ведення господарства на лісонасінних ділянках та на генетичних резерватах суттєво відрізняються, що унеможлиблює включення одного й того самого лісового насадження до обох цих категорій одночасно.

Згідно з визначенням, постійні лісонасінні ділянки (ПЛНД) – це високопродуктивні, високоякісні насадження природного та штучного походження з повнотою 0,6–0,8, спеціально створені для регулярного отримання цінного за спадковими та посівними якостями насіння протягом 30–50 років [6]. Тобто основна мета їх створення – заготівля насіння. Для рясного регулярного плодоношення, отримання високоякісного насіння та зручності заготівлі насіннєвої сировини необхідно забезпечувати належний догляд за деревостанами. Для цього потрібно проводити мінералізацію ґрунту, формувати крони насінних дерев, а також періодично розріджувати деревостан [7], що не можна віднести ані до рубок догляду, ані до жодних із інших видів рубок формування і оздоровлення лісів, які визначено «Правилами поліпшення якісного складу лісів» [5].

Лісові генетичні резервати (ЛГР) – типові для певного лісонасінного району ділянки стиглого, досягаючого, рідше середньовікового деревостану природного походження площею не менше 0,5 га з високими фітоценотичними і лісівничими показниками, повнотою не нижче ніж 0,6 [6]. Генетичні резервати створюють із метою збереження природного генофонду, як для здійснення заходів із покращення властивостей деревних рослин у цей час, так і для селекційної роботи в майбутньому. Навіть у разі виділення лісових генетичних резерватів в експлуатаційних, захисних або рекреаційно-оздоровчих лісах, їх переводять до категорії захисності – «ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення» [4, 7]. Господарське втручання дозволяється лише у випадку стихійних явищ або масового ураження шкідниками чи збудниками хвороб.

Тобто ділянка зі статусом генетичного резервату хоча і використовується для отримання насіння, проте не може бути одночасно і лісонасінною, спеціально сформованою для заготівлі насінної сировини.

У зв'язку із цим рекомендуємо упорядкувати реєстр об'єктів постійної лісонасінної бази державного підприємства, усунувши дублювання площ.

Станом на сьогодні частина об'єктів постійної лісонасіннєвої бази ДП «Цуманське лісове господарство» перебуває у незадовільному стані з погляду ведення насінного господарства. Це було встановлено при обстеженні 19 постійних лісонасінних ділянок та генетичних резерватів цього підприємства (табл. 2).

2. Обстежені об'єкти постійної лісонасінневої бази ДП «Цуманське лісове господарство»

Лісицтво	Кв.	Вид.	Площа, га	Склад	Вік, років	Сер. D, см	Сер. H, м	Пов-нота	Бонітет	Тип лісу	Запас на 1 га, м ³	Доцільність призначення
Генетичні резервати												
Берестянське	55	13	4,9	7Сз1Бп1Гр1Дз +Яле+Ос	104	48	32	0,6	1а	С2ГДС	380	ЛГР
Берестянське	55	14	0,7	10Сз+Дз+Бп+Гр	107	48	35	0,7	1б	С2ГДС	580	ЛГР
Берестянське	55	15	3,2	7Сз1Бп1Ос1Влч +Дз+Гр	104	48	33	0,7	1а	С2ГДС	500	ЛГР
Берестянське	55	19	1,0	7Сз2Ос1Бп	104	44	33	0,7	1а	С2ГДС	470	ЛГР
Берестянське	55	29	4,7	9Сз1Дз+Гр+Бп	105	40	32	0,7	1а	С2ГДС	500	ЛГР
Берестянське	55	28	5,0	8Сз1Бп1Ос +Гр+Дз	105	40	33	0,7	1а	С2ГДС	510	ЛГР
Берестянське	55	30	1,8	10Сз+Бп+Гр+Яле+Д ₃	104	48	34	0,6	1а	С2ГДС	510	ЛГР
Разом			21,3									
Постійні лісонасінні ділянки												
Мощаницьке	38	1	2,3	7Дз3Сз+Гр	150	48	30	0,6	2	С2ГДС	350	ЛГР
Мощаницьке	38	5	5,4	9Дз1Сз	150	44	30	0,6	2	С2ГДС	340	ЛГР
Мощаницьке	44	8	8,6	9Дз1Сз	130	44	29	0,6	2	С2ГДС	330	ЛГР
Цуманське	10	39	3,6	9Дз1Сз	140	40	26	0,5	3	С3ГДС	230	вилучити із ЛНБ
Цуманське	10	40	9,5	7Дз1Сз1Гр1Ос	140	48	25	0,5	3	С3ГДС	260	вилучити із ЛНБ
Разом			29,4									

Продовження таблиці 2

Лісицтво	Кв.	Вид.	Площа, га	Склад	Вік, років	Сер. D, см	Сер. H, м	Пов- нота	Боні -тет	Тип лісу	Запас на 1 га, м ³	Доцільність призначенн я
Постійні лісонасінні ділянки – генетичні резервати												
Партизанське	26	3	25,5	8Дз2Гр+Сз+Бп +Влч+Ос	175	45	28	0,6	2	СЗГДС	250	ЛГР
Партизанське	26	5	2,7	8Дз2Гр+Сз+Влч	180	48	30	0,7	2	СЗГДС	380	ЛГР
Партизанське	30	2	26,0	5Дз1Влч2Гр1Ясз 1Ос+Бп+Сз	180	44	31	0,7	1	СЗГДС	330	ЛГР
Мощаницьке	41	21	15,0	7Дз3Сз+Гр	120	48	29	0,45	2	СЗГДС	270	ЛГР
Мощаницьке	42	21	18,0	9Дз1Сз+Ял	110	40	30	0,4	1	СЗГДС	230	ЛГР
Мощаницьке	44	6	6,0	7Дз1Сз1Гр	130	40	28	0,4	2	С2ГДС	190	ЛГР
Мощаницьке	45	4	19,2	10Дз+Сз+Гр	90	44	29	0,45	1	СЗГДС	270	ЛГР
Разом			112,4									

Генетичні резервати Берестянського лісництва, які розташовані у ряді виділів кварталу 55, належать до об'єктів лісонасінневої бази сосни звичайної. Усі вони мають високий клас бонітету – 1^A, що підтверджує їхню важливість як генетичних резерватів. Ще одна спільна риса – усі вони належать до перестійної групи віку, оскільки соснові деревостани мають вік понад 100 років. Для того, щоб ці об'єкти не втрачали свого господарського значення, потрібні своєчасні заходи з їх відтворення. Відтворення шляхом створення традиційних суцільних лісових культур автоматично призведе до втрати генного фонду, тобто і статусу генетичного резервату, а тому всі зусилля мають бути спрямовані на природне поновлення. Для успішного природного поновлення від корінного материнського деревостану необхідно насамперед забезпечити отримання самосіву головної породи та його освітлення. Це досягається вибіркою другорядних деревних порід, а також сухостою, пошкоджених шкідниками чи уражених збудниками хвороб дерев головної породи загальною кількістю до 25 % наявних на сьогодні деревних рослин. Вибірку необхідно робити напередодні врожайних років, щоб збільшити успішність природного поновлення. Найкраще із нормативно встановлених лісівничих заходів цьому відповідає поняття рубки лісовідновлення [5], а тому саме цей захід ми рекомендуємо застосувати для соснових резерватів за поступовим способом.

Поступовий спосіб лісовідновної рубки поєднує суцільне вирубування дерев смугами з проведенням відповідних видів рубок догляду у смугах, що залишаються. Ширина смуг вирубування – 25–50 метрів, спосіб примикання – безпосередній, черезсмуговий або кулісний. Площа кожної із смуг вирубування не повинна перевищувати 1 гектара. Деревостан на наступній смузі вирубують після зімкнення молодняка на попередній смузі.

Якщо природне поновлення господарсько-цінних порід на смугах або вікнах відновлення відсутнє або недостатнє для відтворення деревостану, на них можна створювати часткові культури. Однак для збереження генетичного фонду при створенні цих часткових культур необхідно дотримуватися такої вимоги: садивний матеріал має бути вирощений із насіння місцевого збору, причому заготовленого не із одного чи кількох дерев, а із максимальної кількості тих, що нині ростуть, і плодоносних дерев насадження.

Окремо слід згадати про наявність рекреаційного пункту «Холодок» на території генетичного резервату сосни у кварталі 55 (рис. 3).

Необхідно наголосити, що рекреаційна діяльність на території генетичних резерватів суперечить логіці їхнього функціонального призначення [7]. Оскільки цей пункт уже створено, його ліквідація з господарського погляду недоцільна, проте реконструкція є обов'язковою. Насамперед необхідно огородити рекреаційний пункт, відокремивши його від решти території генетичного резервату. Також необхідно встановити інформаційні та попереджувальні щити для інформування

відпочивальників про цінність насадження і профілактики його пошкодження та деградації внаслідок антропогенного навантаження.

Рис. 3. Рекреаційний пункт на території генетичного резервату сосни звичайної

Рис. 4. Сухостій дуба у виділах 1 та 5 кварталу 38 Мощаницького лісництва

Постійні лісонасінні ділянки Мощаницького лісництва, розташовані у виділах 1 та 5 кварталу 38 (загальна площа 7,7 га), характеризуються перестійним віком – понад 150 років, наявністю сухоостою дуба (рис. 4), відсталих у рості та мінусових дерев, а також дерев, непридатних для заготівлі насіння.

Аналогічна ситуація спостерігається і на ПЛНД віком 130 років у виділі 8 кварталу 44 площею 8,6 га.

Значний вік деревостанів робить їх малоприсадними для використання у зв'язку із зменшенням інтенсивності плодоношення. Розрідження деревостану з метою збільшення освітленості істотного позитивного впливу не матиме, адже у такому віці дерева дуба втрачають здатність інтенсивно розвивати крону [1]. Слід також враховувати, що різка зміна освітлення дерев дуба, особливо комлевої частини, провокуватиме пробудження т. зв. сплячих бруньок та розвиток водяних пагонів. А це своєю чергою знижуватиме інтенсивність плодоношення і навіть може призвести до суховершинності дерев-насіників [1]. Цілком імовірно, що саме розрідження деревостану і стало причиною появи сухоостою на цих ПЛНД.

Отже, як ПЛНД ці ділянки лісу себе вичерпали, проте їх доцільно використати як ЛГР, оскільки вони являють собою типові для цієї місцевості корінні лісостани.

Перестійний вік насаджень свідчить про необхідність здійснення своєчасних лісовідновних заходів. Як і у випадку соснових генетичних резерватів, усі зусилля мають бути спрямовані на природне поновлення.

Лісовідновну рубку дубового деревостану рекомендуємо здійснювати куртинами, нерівномірно по площі за три або більше прийомів. Під час першого прийому вирубують дерева і формують вікна відновлення, площа кожного з яких не має перевищувати 600 м², кількість вікон відновлення на 1 га – не більше ніж 5. Обов'язково проводити заходи зі сприяння природному поновленню шляхом часткового обробітку ґрунту. Черговий прийом рубки здійснювати не раніше ніж через 5 років. Мінімальна повнота після кожного прийому рубки в залишеному деревостані має бути не нижчою ніж 0,5.

Постійні лісонасінні ділянки дуба Цуманського лісництва віком близько 140 років, розташовані у виділах 39 та 40 кварталу 10 загальною площею 13,1 га, також втрачають своє значення як ПЛНД. Доцільність їх подальшого використання у насадничстві є сумнівною з огляду на низькі класи бонітетів (табл. 2).

Постійні лісонасінні ділянки, які обліковують і як генетичні резервати дуба Партизанського лісництва, розташовані у виділах 3 та 5 кварталу 26 (загальна площа 28,2 га) та у виділі 2 кварталу 30 (площа 26,0 га) і характеризуються наявністю дерев граба у верхньому ярусі. Це є однією із причин низького плодоношення дуба. Негативний вплив граба у верхньому ярусі полягає у затіненні дерев дуба. Це стимулює необхідність збільшення асиміляційної поверхні (шляхом збільшення кількості листя чи хвої), що своєю чергою вимагає більшої кількості

поживних речовин. Таким чином, поживні речовини, які могли б бути використані рослиною на формування генеративних органів, витрачаються на формування вегетативних. Наслідок – зменшення або відсутність врожаю насіння. Як ПЛНД це насадження насамперед потребувало б вибірки граба із верхнього ярусу [1], проте перестійний вік – 175–180 років – робить цей захід недоцільним.

Отже, ці ділянки втратили своє значення як ПЛНД, проте, зважаючи на високі класи бонітету, досі є актуальним їх використання як ЛГР. Звісно, за умови здійснення своєчасних (у цьому випадку – термінових) лісовідновних заходів.

Насінні ділянки дуба Мощаницького лісництва, які обліковуються і як постійні лісонасінні ділянки і як генетичні резервати, розташовані у виділі 21 кварталу 41 (площа 15,0 га); виділі 21 кварталу 42 (площа 18,0 га); виділі 6 кварталу 44 (площа 6,0 га); виділі 4 кварталу 45 (площа 19,2 га). Усі вони віком від 90 до 130 років та характеризуються низькою повнотою – 0,4–0,45. Враховуючи, що на час відбору насаджень у генетичні резервати їхня повнота становила переважно 0,7–0,8, доводиться констатувати суттєве зниження повноти в цих генетичних резерватах дуба загальною площею 58,2 га. Це, на нашу думку, свідчить про певні порушення або неналежний рівень уваги до цих насаджень.

Відсутність урожаю жолудів на цих ділянках свідчить про недоцільність використання їх як ПЛНД, адже вплинути на плодоношення шляхом розрідження деревостану неможливо – це призведе до зниження повноти до 0,3, тобто на місці лісу лишиться лише рідколісся. Якщо за умов такої низької повноти немає поновлення головної породи, то найбільш оптимальним способом відтворення деревостану є створення лісових культур, швидше навіть суцільних, ніж часткових, із насіння місцевого походження, зібраного в резерваті або аналогічних сусідніх деревостанах. Тобто на цих ділянках необхідно забезпечити їх якісне відтворення.

Висновки

Порівняння цільового призначення та особливостей ведення господарства на постійних лісонасінних ділянках та лісових генетичних резерватах засвідчує помилковість віднесення однієї і тієї самої ділянки до обох цих категорій одночасно.

Виявлені розбіжності між декларованими та фактичними площами ПЛНБ свідчать про необхідність упорядкування реєстру об'єктів постійної лісонасінної бази з метою усунення дублювання площ.

Об'єкти ПЛНБ сосни звичайної ДП «Цуманське лісове господарство» відповідають своєму призначенню та статусу, проте потребують заходів із якісного їх відтворення.

Об'єкти ПЛНБ дуба звичайного ДП «Цуманське лісове господарство» потребують повторної атестації з метою уточнення їхнього цільового призначення та статусу, а також термінових заходів із їх відтворення.

Список літератури

1. Вересин М. М. Лесное семеноводство / М. М. Вересин. – М. : Гослесбумиздат, 1963. – 158 с.
2. Лісовий кодекс України : за станом на 1 січня 2015 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Офіц. джерело : сайт ВР України – zakon.rada.gov.ua – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3852-12..>
3. Молотков П. І. Насінництво лісових порід / П. І. Молотков, І. М. Патлай, Н. І. Давидова. – К. : Урожай, 1989. – 230 с.
4. Порядок поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок : за станом на 30 жовтня 2013 р. [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Офіц. джерело : сайт ВР України – zakon.rada.gov.ua. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/733-2007-п>.
5. Правила поліпшення якісного складу лісів : за станом на 30 жовтня 2013 р. [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Офіц. джерело : сайт ВР України – zakon.rada.gov.ua. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/724-2007-п>.
6. Система ведення лісового насінництва: затверджено Наказом Міністерства лісового господарства України від 22.07.1996 р. № 77 [Електронний ресурс] / Міністерство лісового господарства України. – Офіц. джерело : сайт ВР України – zakon.rada.gov.ua. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0422-96>.
7. Яцик Р. М. Основи генетики й селекції лісових рослин / Р. М. Яцик, Ю. І. Гайда, В. М. Случик. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2012. – 288 с.

В статтє наводятся результаты анализа реестра объектов постоянной лесосеменной базы государственного предприятия «Цуманское лесное хозяйство», на основании которого установлены факты зачисления одних и тех же участков к разным селекционным объектам. Это свидетельствует о необходимости упорядочивания реестра объектов постоянной лесосеменной базы предприятия. Сравнение целевого назначения и особенностей ведения хозяйства на постоянных лесосеменных участках и лесных генетических резерватах позволило утверждать об ошибочности зачисления одного и того же участка к обоим селекционным объектам одновременно. На основании обследования 7 лесных генетических резерватов сосны обыкновенной делается вывод об их соответствии целевому назначению и статусу, а также о необходимости срочных лесовосстановительных мероприятий. Результаты обследования 12 постоянных лесосеменных участков и лесных генетических резерватов дуба черешчатого свидетельствуют о целесообразности повторной аттестации объектов семенного хозяйства дуба с целью уточнения их целевого назначения и статуса. Участки, которые

заслуживают статус генетических резерватов, требуют срочных лесовосстановительных мероприятий.

Ключевые слова: генетический резерват, дуб черешчатый, постоянный лесосеменной участок, сосна обыкновенная.

The article provides the results of analysis of the registry of permanent forest seed base of the state enterprise "Tsumanskoe forestry", based on which there are proven facts of enlistment of the same areas to different selection sites. This demonstrates the need for re-ordering the areas' registry of permanent forest seed base company. The comparison of intended use and characteristics of forestry management in the permanent forest seed areas and forest genetic reserves allowed to claim about the erroneous enlisting of the same areas for both selection sites simultaneously. Based on the survey of 7 genetic forest reserves of ordinary pine (Scots) one could conclude about their accordance with intended use and status, as well as the urgent need for reforestation activities. Results of the examination of 12 permanent forest seed areas and forest genetic reserves of English oak (quercus robur) testify to the feasibility of re-certification of oak seed farms sites in order to clarify their intended use and status. Areas that deserve the status of genetic reserves require urgent reforestation activities.

Key words: genetic reserve, English oak (quercus robur), permanent forest seed area, ordinary pine (Scots).

УДК 630*232:475.4

СТАН І РІСТ ПОЛІШАХОВИХ КУЛЬТУР У СВІЖІЙ СУДІБРОВІ ВП НУБІП УКРАЇНИ «БОЯРСЬКА ЛДС»

**О. Ю. Кайдик, кандидат сільськогосподарських наук
e-mail: alex-82.02@mail.ru**

Наведено методичні особливості створення полішахових культур, закладених в умовах свіжої судіброви ВП НУБІП України «Боярська ЛДС». Охарактеризовано збереженість та ріст дослідних рослин за даними першої (базової) інвентаризації культур.

Ключові слова: полішахові культури, судіброва, зруб, деревні породи, схема розміщення рослин.

У справі відтворення лісів України і підвищення їхньої продуктивності надзвичайно важливе значення має правильний підбір порід для майбутніх насаджень. Як відомо, високопродуктивні соснові деревостани природного походження у свіжих суборах і сугрудках є змішаними за складом, складними за формою, мають високі захисні